

این مقاله توسط: دفتر ترجمه اسناد و مدارک رسمی شهرمسکو، تهیه شده است.

ترجمه از: رحیم کاکایی

زبان ترکمنی

تاریخچه

زبان ترکمنی در رده بندی زبان های ترکی به گروه جنوب - غربی یا اوغوز تعلق دارد که شامل همچنین زبان های آذربایجانی، گآگائوزی [1] ، ترکی ترکیه و زبان های نانوشته اوغوزی ایران است.

پیشینیان ترکمن جزو اتحادیه قبیله ای باستانی کوچنده گان ترک بودند. نوع انسان شناسی آنها امکان بحث در مورد تماس های اولیه و ادغام احتمالی آنها از نژادهای اقوام قفقازی را میدهد. جمع قومیت [ایتوس، ملت، مردم، ملیت. مترجم] ترکمن یک فرایند طولانی مدت از تعامل و همکاری مشترک قبایل کوچ نشین و یکجا نشین است، و بدیهی است که به لحاظ اتنیکی ترکیبی ناهمگون داشت.

زبان آوایی نوع اولیه اوغوزی حاکی از ترکیب اصلی - اوغوزی - نوع زبانی آن است. قومیت ترکمن احتمال میرود در همان منطقه فرارود یا ماوراءالنهر (خود آسیای مرکزی) [2] پیش از پیدایش دولت اوغوز در آنجا (سده های نهم و دهم) آغاز به شکل گیری کرده است.

در ترکیب بلحاظ اتنیکی این اتحادیه ی قبایل ناهمگون، احتمالاً بمتابته نتیجه ی تماس های فشرده و متمرکز، در این دوره زبان قباچاقی (اوغوزی- قباچاقی اولیه) شکل میگیرد که شامل زبان ترکمنی بود.

نام « ترکمن » ممکن است، نه قوم (ایتونیم: قبیله، مردم، ملت، خلق. مترجم) بلکه عنوان اتحادیه ی قبایل بوده باشد. توضیحات موجود بیشتر از همه از ناحیه ریشه شناسی [ایتمولوژی. مترجم] عامیانه (نوع تورک ایمان - ترک مومن، یا تورکمان - من ترک هستم) ناشی می شوند و دارای پایه معین ریشه شناسی یا وجه تسمیه ترک مانند (فارسی) - شبیه ترک است که میتواند از قبایل فارسی زبانی که با ترکمنها در تماس بودند سرچشمه گرفته باشد.

نام و عنوان ترکمن در ادبیات جغرافیایی قرون وسطی از قرن یازدهم ثبت شده است. مورخان عرب ترکمنها و همچنین قبچاق ها را ضمن قایل شدن برای مضمون این اصطلاح « کوچنده» نیز نامیدند.

محمود کاشغری (قرن یازدهم) نیز به نام « ترکمن» اشاره کرده است، هر چند متن وقرینه (« اوغوزها - آنها ترکمن هستند») امکان این فرض را میدهد که در اینجا موضوع درباره کوچ نشینان بت پرست است.

زبان ادبی ترکمنی بر پایه زبان قدیمی ترکمنی، ضمن چشیدن تأثیرات معین موازین و قواعد زبان ادبی چغتایی بعنوان زبان ادبی کلاسیک ترکی شکل گرفت.

بنیانگذاران ادبیات ترکمن شاعر قرن هیجدهم مختومقلی فراغی و همچنین نورمحمد عبدالیب و پیروان آنها؛ ذلیلی، کمینه، ملا نفس و سیدی بحق بشمار میروند.

زبان ترکمنی، زبان مادری ملت ترکمن و زبان دولتی جمهوری ترکمنستان است (*). با این زبان جمعیت اصلی کشور ترکمنستان (طبق آمار سال 1999 پنج میلیون نفر است) صحبت میکند.

ترکمنها بصورت متراکم همچنین در ازبکستان (121 هزار نفر)، فدراسیون روسیه (چهل هزار نفر)، تاجیکستان (بیست هزار نفر)، قزاقستان (چهار هزار نفر)؛ طبق آمار سال 1989: در ایران (650 هزار نفر)، ترکیه (120 هزار نفر)، سوریه (35 هزار نفر) و در برخی دیگر کشورها زندگی می کنند.

گوش ها

زبان ترکمنی حدود 30 گوش و لهجه دارد، که بنام اتحادیه وانجمن های قبیله ای مربوطه در گذشته: آلیلی، آراباچی، آتا، بایات، غاراداشلی، گوگلن، دویه چی، یومود (با لهجه شمالی و جنوب غربی)، مهین لی، موکری، مورچه، نُخور، تکه (با لهجه آخالی و مروی «ماری»)، ساقار، سالیر، ساریق، سورخی، هاتاپ، چاندر، چگس، چوودور، هاسار، امره لی، ارساری و دیگران نامیده شده اند.

گوش ها و لهجه ها با ویژگی های آوایی، بیان شیوه برخی مقوله های گرامری، حفظ اشکال قدیمی و سازه ها و همچنین واژگان حرفه ای گوناگون تفاوت دارند.

اتکاء گویش زبان ادبی ترکمنی لهجه آخالی گویش تکه در نظر گرفته شده است. خطوط ویژه زبان ادبی ترکمنی در آن است که در انبوه و هسته اصلی خود اخذ واژگان فارسی و عربی در آن حفظ شده است.

لایه ی قابل توجه ای از واژگان ترکمنی شامل اقتباس از زبان روسی و واژگان بین المللی جذب شده توسط زبان روسی هستند.

با این حال تکمیل ذخیره لغوی: واژه سازی و شکل گیری کلمه، کلمات زوج، نظم، وام واژه ها و روابط نحوی کلمات در یک عبارت، پیش از هر چیزی از محل منابع داخلی است.

پی نوشت:

- 1- گاکاوز نام گونه ای از زبانهای ترکی که توسط مردم گاکاوز یا بطور رسمی در گاکاوزیای مولداوی تکلم میشود- ویکیپدیا. مترجم
 - 2- ماوراءالنهر، فرارود یا میان رودان، آسیای میانه، ترکستان، آسیای مرکزی نام هایی است که از آغاز به این منطقه کهن گذاشته شده. مترجم
- (*) هدف این مقاله بیشتر بررسی زبان ترکمنی در جمهوری ترکمنستان است. مترجم

اطلاعات تکمیلی:

- 1- - عظیم اف. پ. صوفی اف. گ. چنگایف. یا. زبان ترکمنی. کتابی برای مدارس تعلیم و تربیت. عشق آباد. معارف. 1992.
- 2- پنچیف. م. جومایف. ر. چومادوف. آ. زبان ترکمنی. کتاب درسی مدارس عالی برای گروه زبان روسی. عشق آباد. معارف. 1994.
- 3- پاتسلویفسکی. آ. پ. 1975؛ باسکاکوف. ان. آ. تاریخ مطالعه زبان ترکمنی. 1965.